

Motion

1982/83:2429

Björn Samuelson m. fl.

Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1983/84, m. m. (kompletteringsproposition) (prop. 1982/83:150)

I regeringens proposition 1982/83:150, bilaga 2, Sysselsättningsskapande åtgärder inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde, tas särskilt 18–20-åringarnas arbetslöshet upp till diskussion. Det framhålls där att en allt större del av de arbetslösa ungdomarna i åldern 18–20 år har genomgått eller avbrutit en utbildning i gymnasieskolan. En specialundersökning om arbetskraftens utbildning från februari 1982 refereras, som visar att en tredjedel av de arbetslösa 18–19-åringarna hade en minst tvåårig gymnasial utbildning. Vidare hänvisas till en SÖ-undersökning från 1978 där ca 10 % av en intagningskull till gymnasieskolan avbröt sina studier. De teoretiska linjerna har färre studieavbrott än många av de yrkesinriktade linjerna.

Regeringen föreslår med hänvisning till dessa undersökningar nya och kompletterande utbildningar, bl. a. högre specialkurser, för att öka möjligheterna till sysselsättning för ungdomarna. Man konstaterar att arbetsmarknadsläget kräver extraordinära åtgärder som kan ge effekt mycket snabbt. SÖ bör därför få i uppdrag att i samverkan med länsskolnämnder, kommuner och näringslivsföreträdare verka för att högre specialkurser och andra påbyggnadsutbildningar med den inriktning som redovisas i propositionen snarast kommer till stånd. Föredragande statsråd finner det naturligt att kommunerna vill pröva alternativa vägar såsom inbyggd utbildning och förhyrning av lokaler. Vidare uttrycks en förhoppning om att de föreslagna åtgärderna bara skall bli av tillfällig art.

Ungdomsarbetslösheten har nu blivit permanent i vårt land. Det har tagit över tio år innan samstämmighet uppnåtts om att ungdomsarbetslösheten inte främst hänger samman med konjunkturer utan har strukturella orsaker. De misstag som begåtts tidigare får vi dyrt betala i dag och de misstag vi begår nu kommer vi att få betala i en oöverskådlig framtid. Vi har inte råd att vänta tio år till på att alla skall inse att det behövs varaktiga åtgärder för att lösa arbetslöshetsproblemen.

De åtgärder som föreslås i propositionen är samtliga av kortsiktig natur. ● om de genomförs kommer de ändå inte att förändra det faktum att ungdomarna inte är välkomna på en krympande arbetsmarknad där en allt större del av den arbetsföra befolkningen inte får plats. Alla – även ungdomar – skall ha rätt till arbete. Unga människor som hellre vill arbeta än studera skall kunna välja lämpliga arbeten. De som efter grundskolan är skoltrötta och söker arbete tvingas tillbaka till skolan, till gymnasieskolans olika linjer, där de ofta på grund av platsbrist måste göra ett utbildningsval

som inte alls svarar mot deras intressen. Detta medför givetvis avhopp från studierna.

För många ungdomar är valet mellan utbildning och arbete en ekonomisk fråga. Det är en klassfråga. Studiefinansieringen av gymnasiestudier räcker inte att leva självständigt på. Detta innebär att man under denna tid fortfarande är beroende av pengar från föräldrarna. Att föreslå olika snabbt ihopkomna kurser och påbyggnadsutbildningar för dem som av olika anledningar lämnat gymnasieskolan löser inga problem. Efter 16 år vill många ungdomar hellre arbeta än studera.

Det är inte bristen på utbildning utan åldern som är det största hindret för ungdomarna på arbetsmarknaden. Formellt sett krävs ingen utbildning för många jobb. Däremot krävs oftast en viss ålder. Det finns för få arbeten för ungdomar. Därför behövs särskilda åtgärder för dessa. Vpk har tidigare fört fram tanken på en särskild ungdomsgaranti vid större arbetsplatser. Åtgärder måste vidtas för att förverkliga en sådan.

I propositionen påpekas att de elever som genomgått tvåårig yrkesinriktad utbildning behöver en specialisering eller vidareutbildning inom det yrke utbildningen syftar till, för att få bättre möjlighet till inträde på arbetsmarknaden. Om detta är riktigt bör regeringen i stället för tillfälliga påbyggnadskurser överväga om inte de yrkesinriktade tvååriga linjerna på gymnasiet bör förlängas till tre år.

En treårig yrkesutbildning ger ökat utrymme för samhällskunskap, kultur och gymnastik även på dessa linjer.

Om den allmänna meningen är att skolan skall ha ansvaret för ungdomarna uppt. o. m. 17 år, då skall den utökade skolplikten ge en formell kompetens. Tillbringar ungdomarna en del av denna tid på en arbetsplats, skall detta ingå som praktik i en planerad utbildning.

Vi anser att 16-åringar som vill arbeta skall ha den rätten. Vi tror att den gemenskap som det innebär att tillhöra ett arbetskollektiv är bra för ungdomarnas sociala fostran. Den samlade arbetarrörelsen är enig om ovanstående syn på social fostran och det är därför naturligt att återigen ge 16-17-åringar möjlighet att få beredskapsarbeten. Vi har många gånger deklarerat att vi inte tror att beredskapsarbeten är någon lösning på krisen inom arbetsmarknaden. Men det är det snabbaste sättet att ge människor arbete och på samma gång får samhället något meningsfullt utträttat.

16-17-åringarna uteslängdes från möjligheten att arbeta när den borgerliga regeringen 1980 genomdrev att de yngsta inte skulle få beredskapsarbeten. Då fick vi denna djungel av åtgärder som varken kan betecknas som utbildning eller arbete – introduktionsprogram, yrkesintroduktion, ungdomsarbeten, ungdomsplatser.

Skolplikten upphör vid 16 års ålder. Det har inte kommit någon förordning som lagligen ändrar detta faktum. Efter 16-årsåldern vill många ungdomar hellre arbeta än omedelbart fortsätta att studera. Detta ansågs tidigare som något positivt och då förespråkades allmänt varvad utbildning. Det är också

lättare för ungdomar att göra ett bättre yrkesval-gymnasieval om de får arbeta en tid. Detta skulle även medföra färre avhopp från gymnasiet.

Vpk:s förslag om inrättande av ungdomsarbeten, 1 per 50 anställda i stat, kommuner och landsting och inom den privata sektorn, garanterar att arbetsplatser står klara när ungdomarna slutar grundskolan.

Nu har skolan helt övertagit ansvaret för 16-17-åringarna. På detta sätt har man smygvägen infört höjd skolplikt, utan att riksdagen fattat beslut därom. 16-17-åringarna har på detta sätt försatts i en verklig tvångssituation. De tvingas välja mellan tvånget att gå arbetslösa, börja på sitt 2:a- eller 3:e-handsväl i gymnasiet eller hänvisas till de särskilda åtgärder för 16-17-åringarna som varken är utbildning eller arbete. Det som erbjuds denna åldersgrupp ger ingen formell utbildningskompetens och oftast inte lön som man kan leva på.

Med hänvisning till vad som i motionen anförts hemställs

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om att tvååriga yrkesinriktade linjer i gymnasiet förlängs till tre år.
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredskapsarbeten för 16-17-åringar.

Stockholm den 10 maj 1983

BJÖRN SAMUELSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

MARGÖ INGVARSSON (vpk)